

Afet Medyası ve Medya Afeti: 6 Şubat Kahramanmaraş Depreminin Anımsattıkları*

Sertaç Timur DEMİR**

Çağımızın genel izleyici profili hıza alıştırmıştır. Başka bir ifadeyle modern kültürün temel karakteristiği olan hız, izleyicilerin -ki bunlara “ekran tüketicileri” de denebilir- beğeni, onay ve takip kıstaslarını baskılamıştır. Buna göre “doğru” olanla “hızlı” olan arasında kalındığında tercih edilen sanki artık ikincisidir. Yaşamın ekranlaştırıldığı ve düşüncelerin yine ekranlar üzerinden geliştirildiği bir çağda niteliğin (doğruluğun) yerini niceliğin (hızın) alması makul değilse bile anlaşılabilir. Günümüzde medya iletilerinden uzak kalarak inziva ve sükûnet köşelerine çekilmenin neredeyse imkânı kalmamış gibidir. İnsanlar birer medya tüketicisi ve üreticisi olarak ekranlara bakarak duygulanmakta ve burada(n) fikirler geliştirmektedir. Belki de bu nedenle çağın insanı için bilgiye erişim ve iletişim eksikliğinden ziyade bunların denetimsiz yükselişi esas sorunu teşkil etmektedir (Demir ve Özcan, 2021). Çağın izleyici-insanı, sürekli kendisiyle beraber taşıdığı mobil cihazlar vasıtasıyla kesintisiz veri akışı karşısında her an aktiftir. Başlarda bir tür iletişim devrimi ve özgür katılım olarak tanımlanan ve pazarlanan bu yönelim, günümüzde medya katılımlarına dair hukuki ve ahlaki temelli çok sayıda ihlal ve eleştiriye konu olmaktadır. Bu durum, özellikle afet durumlarında iyiden iyiye görünür olmakta ve karmaşıklaşmaktadır.

* Bu yazıya konu olan araştırma TÜBİTAK tarafından desteklenen [123K153 numaralı] “Kahramanmaraş Depremi’ne Dair Medya İhlallerinin Eleştirel Söylem Analizi: Sorunlu Yayıncılıktan Sorumlu Yayıncılığa” başlıklı projeye dayanmaktadır. Yürütücülüğünü Doç. Dr. Sertaç Timur Demir’in, danışmanlığını Doç. Dr. İbrahim Efe’nin yaptığı projede Doç. Dr. Ali Özcan, Dr. Öğr. Üyesi M. Said Tuğcu ve Öğr. Gör. Yasemin Güney araştırmacı olarak görev almaktadır.

** Doç. Dr., Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Radyo Televizyon ve Sinema Bölümü, stdemir@yahoo.com, ORCID ID: 0000-0002-9420-9416 DOI: 10.37679/trta.1306893

Afet Bağlamında Medya

Tsunami, kasırga, fırtına, sel ve deprem gibi çevresel felaketler, kamu gücünün nüfusla diyalog ve etkileşimini doğrudan etkileyen ve hem de teknik hem de politik koşullar etrafında dönen kritik olaylardır (Reis, Zucco ve Darolt, 2013). Mattedi ve Ludwig ise afetlerin oluşumu ve yoğunluğunun olumsuz olayların büyüklüğünden ziyade afet senaryolarının ve etkilenen toplulukların savunmasızlık derecesine bağlı olduğunu iddia etmektedir (2016). Bu tespit bir yandan afet öncesi alınan tedbirlere işaret ederken diğer yandan iletişim yönetimi gibi krizin öncül aşamasının önemini ima etmektedir. İletişimin ağırlıkla medya araçlarıyla yapıldığı günümüzde medyanın kendisi halk ile acil durum kuruluşları arasında doğrudan bir bağlantı kurmakta ve afet öncesi, afet esnası ve bilhassa afet sonrasında hayati bilgilerin duyurulmasını sağlamaktadır.

Spence, Lachlan ve Griffin'e göre (2007), kriz zamanlarında iletişimin temel işlevi bilgilendirmek, ikna etmek ve bu sayede atılacak adımlara dair rasyonel risk anlayışı oluşturarak olası ağır sonuçları hafifletmektir. Medya tabanlı böylesi bir iletişim yönetimi, afet farkındalığını arttırmakta, gönüllüleri ve bağışları organize etmekte, afet yerleri, hastaneler ve tahliye yollarına dair konum bilgileri sağlayabilmekte ve afetle ilgili bilgi güncellemelerini aktarabilmektedir (Wendling, Radisch ve Jacobzone, 2013). Editoryal süzgeçten geçen geleneksel medya doğru ve elzem verileri bildirerek sürece katkı yaparken; sosyal medya da hızlı ve etkilileşimli doğası gereği çözüm süreçlerinin önünü açmaktadır. Sosyal medya felaket ortamının acil durum iletişimini yürütmek, uyarılar vermek, mağdurların yardım taleplerini almak, durumsal farkındalık oluşturmak için kullanıcı aktivitelerini ve gönderilerini izlemek ve hasar tahminleri oluşturmak için yüklenen görüntülerin kullanılmasında roller almaktadır (Lindsay, 2011; Reis, Mattedi ve Barrios, 2017). Yani en azından olması arzulan şey budur.

Öte yandan medya afete dair bazı abartmalar veya yanlış yönlendirmeler yapabilmekte ve bu da hem çözümsüzlüğe hem de gereksiz korku ve paniğe neden olabilmektedir. Sorunun gerçekte olduğundan basitmiş gibi algılanması kadar abartılması da problemlidir. Sansasyonel olmak, izlenmek veya takip edilmek adına yapılan bu çarpık tasvirler içinde yalan, yanıltıcı ve yanlış bilgiler de bulunabilmektedir. Bu da izleyiciler arasında süreci sekteye uğratabilecek suçlamaların gelişmesine, afetzedeler arasında umutsuzluğun artmasına önayak olabilmektedir. Medya, aynı zamanda güdümünde olduğu kişi ve kuruluşlar tarafından manipüle edilebilmektedir. Öyle ki örneğin güncel siyasetin ve keskin ideolojik bölünmelerin söylem ve çıkarlarına alet olabilmektedir. Böylesi yaklaşımlar, afet zamanlarının

da gereken birlik ve beraberliğin gelişmesini olumsuz etkileyebilmektedir. Haber toplama çabasıyla olay yerinden veri ve görüntü almak adına belirli yığılmalara ve tıkanıklıklara neden olmaktadır (Bansal, 2018). İlk görüntüleri elde edip ilk aktaran olma telaşıyla kimi zaman mahremiyet ihlalleri yapabilmekte, zararlı ve zedeleyici görüntülerin, seslerin veya demeçlerin yayılmasına zemin hazırlayabilmektedir.

Türkiye’de Medya ve Afet Literatürüne Genel Bakış

Türkiye’de 1923-2000 tarihleri arasında yaşanan doğal afetlerin basında nasıl yer bulduğunu inceleyen araştırmalar (Koç, 2006) dışında, özellikle 1999 Marmara depreminden sonra çok sayıda medya ve afet eksenli akademik çalışma yapılmıştır. Hiç şüphesiz bu deprem medya söylemleri dışında afet farkındalığı noktasında da milat olmuştur (Kolukırık ve Tuna, 2009). Milenyumun bu ilk yıllarında geleneksel medyanın yanında yükselen ve hızla yaygınlaşan sosyal medya da benzer şekilde afet yönetiminde ortak problem çözme, karar alma, bilgi yayma ve toplama bağlamlarında araştırılmaya başlanmıştır (Yazıcı ve Zincir, 2014). Sosyal medya bir afet durumunda ilk kez 23 Ekim 2011 tarihli Van Erciş depreminde yoğunlukla kullanılmıştır (Karahisar, 2016). Bu deprem sonrası geleneksel ve sosyal medyanın karşılaştırmalı analizleri öne çıkmıştır (Şahinsoy, 2017). Sosyal medyanın afetlerde tahmini söylentiler üretme ve istenmeyen algı oluşturma yönlerini vurgulayan çalışmalar (Kaptan, 2015) haricinde afetlere karşı toplumsal kapasiteyi geliştirmeye etkilerini inceleyen yayınlar da yapılmıştır (Yılmaz, 2019). Kimi makaleler ise sosyal medyanın olumlu ve olumsuz yönlerini karşılaştırmalı olarak incelemiştir (Demiröz, 2020). Bu süreçte yaşanan her yeni depremde yeni akademik çalışmalar için yeni vakalar belirlemiştir. 30 Ekim 2020 tarihinde yaşanan İzmir depremi de bunlardan biridir. Bu deprem üzerinden sosyal medyaya, afet gazeteciliğine ve bunların etik yansımalarına dair çalışmalar yapılmıştır (Mavi, 2020; Kütükoğlu, 2021; Eldem Anar, 2021; Usta ve Yükseler, 2021; Alkın, 2021).

Medyanın afetle ilişkisi yalnızca depremle sınırlı kalmamış, yaşanan birçok büyük çaplı felaketin medyadaki izdüşümleri araştırmaya konu olmuştur. Bunların bir kısmı geleneksel ve sosyal medyanın toplumda afet farkındalığı geliştirmesine yönelik işlevlerini değerlendirip sosyal medyanın gücünü tanımlarken (Özdemir ve Şahinöz, 2022); kimisi meseleyi Twitter gibi belli mecralar özelinde analiz ederek son yıllarda gündeme gelen yangınları ve Covid salgınına öne çıkarmıştır. (Oran ve Balkan Akan, 2021; Doğuç, 2022; Çanakçı, Şaşmazlar ve Öztürk, 2022; Kolukırık, Arslan ve Gökalp Yılmaz, 2022). Özellikle kısa, orta ve uzun vadeli kriz yönetimiyle pandemi, afet ve medya ilişkisi son yılların en popüler araştırma konularından biri

olmuştur. Afet haberleri üzerinden pandemideki söylemleri analiz eden çalışmalar (Demir, 2020; Sağlam, 2022) dışında, daha çok betimleyici yayınlara öncelik verilmiştir. Bu anlamda genel olarak afet ve medya ilişkisi bağlamında konuya dezenformasyon, ihlal ve manipülasyon bağlamında yaklaşan çalışmalar görece zayıf kalmıştır. Oysa medya ihlalleriyle beraber mutabakat ve dayanışma gerektiren çetin bir sorun olarak yaşanan koronavirüs salgınında bile yanıltıcı, basmakalıpçı, yıkıcı ve ayrıştırıcı dil sıklıkla öne çıkmıştır (Demir, 2020).

6 Şubat Kahramanmaraş Depremi'ne Gelince

Milyonlarca insanla beraber 11 ili derinden sarsan Kahramanmaraş depremi, medyanın imkân ve ihlallerinin belirginleşmesi bakımından da bir kırılma noktası olmuştur. Özellikle depreme müteakip yapılan dezenformatif haber ve paylaşımlar, içinden çıkılması ve telafisi müşkül medya krizleri üretmiş ve afet yönetimi süreçlerini zayıflatmıştır. Bu açıdan bu büyük deprem, son yıllarda medya ekseninde hararetili bir şekilde tartışılmakta olan ifade özgürlüğü sorunsalını ve sorumlu yayıncılığın esaslarını da yeniden gündeme getirmiştir. Şöyle ki, ifadeyi özgürleştirmeyi vaat eden medya, paradoksal biçimde kötülüğün, münakaşanın, kargaşanın, bilgi kirliliğinin, söz kalabalığının, nefret söyleminin, linç kültürünün, duyarlılıkların zedelenmesinin, moral bozukluğunun, yanlış ihbarların, travmatik görüntülerin ve mahremiyet ihlallerinin de özgürleşmesine zemin hazırlamıştır. Dahası bu paylaşımlar ve habercilik iklimi, teknolojik araç ve uygulamaların devasa imkânlarıyla birleşmiş ve izleyici ya da takipçi algılarıyla oynayarak hem kamunun hem de sivil toplumun yapıcı mekanizmalarını manipüle etmiştir.

Cumhurbaşkanlığına bağlı İletişim Başkanlığı tarafından derlenen ve güncel düzeltmeleri yapılan bültenlerde de görüleceği üzere (2023), 6 Şubat depremine müteakip çok sayıda medya ihlali gözlemlenmiştir. Her biri asılsız iddia şeklinde beliren ve kısa süre içinde yanlışlığı ortaya konan bu ihlaller arasında bölgede arama kurtarma çalışmalarının yapılmadığını, kan merkezlerinin yıkıldığını, başka illerde yeni büyük depremler olacağını, şehir hastanelerinin hasar alıp boşaltıldığını, barajların ve santrallerin yıkıldığını, iş makinelerinin engellendiğini, yardım taşıyan tırlara el konulduğunu veya yağmalandığını, çadırların dağıtılmadığını, depremedelerin istismar edildiğini, salgın hastalıkların başladığını, yeni sığınmacıların ülkeye alındığını ve bunların sistematik olarak suç işlediklerini, kurtarma faaliyetlerinde Suriyelilere öncelik verildiğini, refakatsiz çocukların cemaatlere verildiğini, delillerin toplanmadan enkazların kaldırıldığını, özellikle din görevlerinin, savcılarının ve askerlerin görevlerini ihmal ettiklerini öne sürenler olmuştur. Tüm bu ve benzeri haberler özellikle sosyal medyada hızla dolaşıma sokulmuş ve

afet yönetiminin etkinliğini zedeleyecek mesnetsiz bir dil ve tepki geliştirilmiştir. Sorun hem çok acil hem de oldukça köklüdür. Acildir çünkü afet yönetimlerinde medyanın katılımı —yoksa müdahalesi mi denmeli— kontrolü güç bir hız ve geri dönüşsüzlükle gerçekleşmekte ve her an genişleyerek büyümektedir. Sorun köklüdür, çünkü birçok medya organı, bu depremde de görüldüğü gibi, sosyolojik ve siyasi ayrışmalara angaje edilerek en fazla işbirliği gerektiren insani bir konuda bile ötekileştirici dilin üretebilmesine ve dağıtılmasına hizmet edebilmiştir. Yani burada bahsi geçen “dil”, kelimelerin ötesine geçmek suretiyle, bir söylem olarak toplumsal bağlamları ve göndermeleriyle okunmalıdır (Wodak ve Krzyżanowski, 2008). Van Dijk’a göre de söylemin kendisi yalnızca kendi iç dinamiklerinden ibaret değildir; aksine ideolojik inşada ve güç ilişkileri içinde belirleyici işlevlere sahip ve bu güç ilişkileri daha çok tahakküm, ihlal ve kötüye kullanma şeklinde cereyan etmektedir (Dijk, 1987).

Medyada hak ihlalleri meselesi, özü itibarıyla medyaya yönelik ihlalleri değil; bizzatihi medyanın neden ve zemin olduğu ihlalleri işaret etmektedir (Demir, 2022). Nitekim medya kasıtlı, planlı ve sistematik olarak belli grup, fikir, eylem ve odakların hedef alınmasına, karalanmasına, kaynağın suiistimal edilmesine ve alıcı-kitlenin provoke edilmesine ön ayak olabilmektedir. Bu yönüyle geleneksel medya ile yeni medya arasında bazı yapısal ve yöntemsel farklılaşmalar olduğunun altı çizilmelidir. Özellikle yasal çerçevesi olabildiğince belirgin çizilen ve denetim mekanizmalarıyla takip edilebilen geleneksel medyanın aksine, sosyal medyanın daha kontrolsüz bir alan olduğu söylenebilir. Medya bağlamında ele alınabilecek ihlallerin büyük bir bölümü bugün sosyal ağlarda her an ve koşulda gerçekleşmeyi sürdürmektedir. Dolandırıcılık, istismar, nefret ve terörle sık sık birlikte anılan sosyal medya toplumsal ilişkilerin yeniden tasarımı bakımından kilit rol oynamaktadır.

Bu mecralarda “karşılıklı” yapılan kışkırtıcı paylaşımlar, toplumsal fay hatlarının kırılmasına dahi neden olabilmektedir. Başka bir ifadeyle yalnızca kimlik algısının tanımlandığı yer olarak değil; ötekileştirme süreçlerinin başladığı ve geliştiği yer olarak sosyal medya, ihlallerin membaı olabilmektedir. Tüm bu büyüyen sorunların çözümü adına bu yıl yürürlüğe giren “Dezenformasyonla mücadele yasası”, özellikle sosyal ağların denetimini ve sağlıklı kullanımını önleme hedefi taşımaktadır. Kimileri tarafından “sansür yasası” olarak tanımlanan bu düzenleme, özü itibarıyla yalan haber yaymayı suç kapsamında değerlendirmekte ve bu suçun oluşmasını temin eden şartları somutlaştırmaktadır. Buna göre şayet yayılan haber gerçek değilse, ülkenin güvenliğini ve kamu sağlığını ilgilendiriyorsa, halk

arasında korku, panik ve endişe oluşturma kastı varsa, kamu barışını bozmaya yönelik ve aleni ise (yani ilgisi olmayan kişilere ulaşabilecekse) kişilere 1 yıldan 3 yıla kadar hapis cezası verilmektedir. Çocukların, gençlerin ve ailenin korunmasına da özel bir yer atfeden kanun, hassaten sosyal ağlara ve internet haberciliğini daha denetlenebilir ve hesap verilebilir konuma getirmeyi hedeflemektedir.

Son söz

Medya en basit çerçeveye toplumun haberleşme, bilgilenme ve eğlenme ihtiyacını karşılamakla sorumludur. Bunu yaparken kamu vicdanını temsil ve müdafaa etmek, meseleleri farklı yönleriyle göstererek toplumsal kaniyi beslemek, temel kişisel ve yapısal haklara riayet etmek ve hem çeşitliliğe saygı duymak hem de toplumsal entegrasyonu pekiştirmek gibi görev ve rollere sahiptir. Tersten ifadeyle medya manipüle etmemeli, kişilik haklarına ve mahremiyete saygılı olmalı, yargılayıcı olmamalı, malumat yığını oluşturmamalı, yanıltmamalı, ifade özgürlüğüne sığınarak kötülüğü kışkırtmamalı ve buna zemin hazırlamamalıdır.

Baudrillard'ın güçlü bir şekilde tespit ettiği gibi her özgürleşme, iyiliği ve kötülüğü eşit bir şekilde etkilemektedir (1995). Başka bir ifadeyle uzakları yakınlaştırıp bilgi çağının kapılarını aralayan medya (McLuhan, 2017), bununla beraber ayrışmanın, bölünmenin ve kimi zaman çatışmanın da mecrası olabilmektedir. Medya bilginin yalnızca aktarıldığı değil; ideolojik söylemlerle yorumlandığı, kurgulandığı ve dağıtıldığı bir yerdir de. İster geleneksel isterse sosyal medyada olsun, onun bu yorumlayıcı kurgusal yönü neden olabileceği etik hak ihlallerinin de özünü oluşturmaktadır. Bu, medyanın kendi ontolojik kültürüdür, ki McLuhan'ın meşhur "araç mesajın kendisidir" sözü tam da bu durumu özetlemektedir.

Teyit esasına dayalı editoryal medya yaklaşımları bugün hiç olmadığı kadar çetin ve bir o kadar da hayatidir. Ne var ki teyit kültürüne dayalı geleneksel medya da, hızın, yani hızlı haber üretme ve yayma eğilim ve alışkanlıklarının baskısı altındadır. Bu açıdan varlığı ve sınırları kesin çizgilerle tanımlanmaya çalışılan sosyal medyanın dışında, bugün medyaya dair belki de en sıcak soru işareti, geleneksel medyanın bu "hız tehdidi" karşısında gelecekte neye dönüşeceği. Ve afetler, tıpkı 6 Şubat depreminde gözlemlendiği gibi, bu tür soruların kısa vadede askıya alınsa da, esasında kritikliğini en fazla vurguladığı dönemler olarak belirlemektedir. Bu anlamda 6 Şubat sonrasında yaşanan ihlaller, medya ve afet yönetimi bağlamında yeni düzenlemeler yapmanın ve hâlihazırda yürürlükte olan düzenlemeleri gözden geçirmenin önünü açmıştır. Yoksa dezenformatif haber ve paylaşımları tekil olarak tespit, tahlil ve tenkit etmenin söz konusu sorunun bizleri –şayet mümkünse- kalıcı ve yapıcı bir çözüme kavuşturamayacağı açıktır.

Kaynakça

- Alkın, R. C. (2021). "Afet Yönetiminde Sivil Toplum: İzmir Depremi Sonrası Müdahale ve İyileştirme Aşamaları Üzerine Bir İnceleme", *Karadeniz Araştırmaları Dergisi*, 18 (70), 313-334.
- Bansal, S. (2018). "Role of Media in Disaster Management", *International Journal of Creative Research Thoughts*, 6 (2), 411-417.
- Baudrillard, J. (1995). *Kötülüğün Şeffaflığı: Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Çanakçı, M., Şaşmazlar, C. & Öztürk, S. (2022). "Afet ve Kriz Yönetiminde Sosyal Medyanın Kullanımı Üzerine Bir Araştırma: Twitter Örneği", *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 11 (3), 882-897.
- Demir, S. T. & Özcan, A. (2021). "Sosyal Medya ve Linç Kültürü: Sanal Nedenler Gerçek Sonuçlar", *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, (56), 1-15.
- Demir, S. T. (2020). *Koronavirüs Sürecinde Medya Söylemleri*. İstanbul: SETA.
- Demir, S. T. (2022). *Hak İhlalleri Raporu: Medya*. Uluslararası Hak İhlalleri İzleme Merkezi. İstanbul.
- Demiröz, K. (2020). "Afet Kriz Yönetiminde Sosyal Medyanın İşlevselliği ve Zararları Üzerine Bir İnceleme", *Resilience*, 4 (2), 293-304.
- Dijk, T. A. (1987). *Discourse Analysis in Society*. Academic Press Inc.
- Doğuş, Ö. (2022). "Twitter Verisi İle Doğal Afet Müdahale Süreci İçin Karar Destek Uygulaması", *Afet ve Risk Dergisi*, 5 (2), 408-419.
- Eldem Anar, Ü. İ. (2021). "Sosyal Medya Ortamında Yer Alan Afet Haberlerinde Etkileşim; İzmir Depremi Örneği", *Turkish Online Journal of Design Art and Communication*, 11 (3), 1129-1147.
- İletişim Başkanlığı. (2023). *Dezenformasyon Bülteni*, <https://www.iletisim.gov.tr/turkce/dezenformasyon-bulteni> (Erişim Tarihi 22 Mayıs 2023).
- Kaptan, K. (2015). "Ethical Issues in Disaster Management", *Doğal Afetler ve Çevre Dergisi*, 1 (1-2), 54-58.
- Karahisar, T. (2016). "Olası Bir Depremde Koordinasyonun Sağlanması ve Sosyal Medyanın Rolü". *Beykoz Akademi Dergisi*, 1, 43-64.
- Koç, S. (2006). "1923-2000 Yılları Arasında Türkiye'de Yaşanan Doğal Afetlere İlişkin Türk Basınında Haber Yapılanması ve Afet Söylemleri", *Kocaeli Üniversitesi İletişim Fakültesi Araştırma Dergisi*, (8), 84-115.
- Kolukırık, S. & Tuna, M. (2009). "Türk Medyasında Deprem Algısı: Marmara Depremi Örneği", *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 8 (28), 286-298.
- Kolukırık, S., Arslan, D. A. & Gökalp Yılmaz, G. (2022). "Orman Yangınlarının Toplumsal Etkileri ve Görünümü: Medya Paylaşımlarında 2021 Büyük Antalya-Manavgat Yangını", *Afet ve Risk Dergisi*, 5 (2), 560-580.
- Kütükoğlu, E. (2021). "Afet Gazeteciliğine Gündem Belirme Kuramı ve İzmir Depremi Haberlerinden Bakış", *Uluslararası Medya ve İletişim Araştırmaları Hakemli Dergisi*, 4 (2), 211-233.
- Lindsay, B.R. (2011). *Social Media and Disasters: Current Uses, Future Options and Policy Considerations*. USA: Congressional Research Service Report for Congress.
- Mattedi, M. ve Ludwig, L. (2016). "Dos desastres do desenvolvimento ao desenvolvimento dos desastres: a expressão territorial da vulnerabilidade", *Desenvolvi-*

- mento e Meio ambiente. 39, 23-42.
- Mavi, E.E. (2020). "Afet Kriz Yönetiminde Sosyal Medya: 30 Ekim 2020 İzmir Depremi", *Karadeniz İletişim Araştırmaları Dergisi*, 10 (2), 31-53.
- McLuhan, M. (2017). Gutenberg Galaksisi/Tipografik İnsanın Oluşumu. İstanbul: YKY.
- Oran, F. Ç. & Balkan Akan, B. (2021). "Pandemi Döneminde Afet Yönetimi Açısından Risk İletişimine İlişkin Bir Değerlendirme: Sosyal Medya Paylaşımları İçerik Analizi", *Selçuk İletişim Dergisi*, 14 (3), 1371-1397.
- Özdemir, A. & Şahinöz, T. (2022). "Toplumda Afet Farkındalığı Oluşturmaya Yönelik Kullanılan Araçlar: Nitel Bir Çalışma", *Afet ve Risk Dergisi*, 5 (1), 78-93.
- Reis, C., Mattedi, M.A., ve Barrios, Y.M. (2017). "Media and disasters: overview of international scientific production from 1996 to 2016", *Intercom*, 40, (2), 77-91.
- Reis, C., Zucco, F. D ve Darolt, E. (2013). "La comunicación del ayuntamiento de Blumenau (Brasil) durante el desastre natural de noviembre de 2008: El reto de la planificación a largo plazo" *Anuario Estudios en Comunicación Social Dissertaciones*, 6 (1), 86-105.
- Sağlam, H. (2022). "Afet Haberlerinde "Korku Çekiciliği"nin Kullanımı: Cumhuriyet, Hürriyet ve Sabah Gazetelerindeki Covid-19 Haberlerine Yönelik Bir İnceleme", *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (49), 213-228.
- Spence, P. R.; Lachlan, K. A.; Griffin, D. R. (2007). "Crisis communication, race, and natural disasters", *Journal of Black Studies*, 37 (4), 539-562.
- Şahinsoy, K. (2017). "Kriz Yönetimi Açısından Geleneksel ve Sosyal Medya", *İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi*, 9 (4), 1-19.
- Usta, E. & Yükseler, M. (2021). "Afetlerde Sosyal Medya Kullanımı ve Etik İkilimler: İzmir Seferihisar Depremi Örneği", *Afet ve Risk Dergisi*, 4 (2), 249-269.
- Wendling, C., J. Radisch and S. Jacobzone. (2013). "The Use of Social Media in Risk and Crisis Communication", OECD Working Papers on Public Governance, No. 24, *OECD Publishing*, Paris.
- Wodak, R. ve Krzyzanowski, M. (2008). *Qualitative Discourse Analysis in the Social Sciences*. Palgrave Macmillan.
- Yazıcı, S. ve Zincir, O. (2014). "Kriz Yönetimi ve Afetlerde Sosyal Medya Kullanımı", *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 49, 65-82.
- Yılmaz, S. (2019). "Afet İçerikli Haberlerin Afetlere Karşı Toplumsal Kapasite Geliştirmeye Etkisi", *Doğal Afetler ve Çevre Dergisi*, 5 (2), 257-271.

